

קסב דיני הנבחה ושיפשוף הידים בנטילה וכו' מ"ז מעיפים:

א סדר נטילה מרביעית* כך הוא: אם שופך כל הרביעית בפעם אחת על שתי ידיו כאחת בנגן שאחר יוצק על ידיו או שאוהז הכלי בראשי אצבעותיו ושופך על ב' ידיו כאחד* נטהרו ידיו* ואין צריך לומר אם יש לו מים רבים ושופך רביעית על כל אחת בפני עצמה.

אבל אם בא ליטול על כל אחת בפני עצמה מרביעית בלבד צריך לשפוך על כל אחת ב' פעמים* כי כששופך על הוד פעם אחת נטמאו המים מהוד הואיל ואין בהם רביעית שהוא שיעור מטהרה בידים* וכששופך שנית מטהרים מים שניים את מים הראשונים* ואת הוד**.

ואח"כ מנגבה במפה או בדבר אחר להסיר הראשונים לגמרי מן הוד* משום מהרה יתירה להאמרים שזהו מעט הניגוב כמ"ש בס"י קנ"ח*:

ב ואף אם ניגב בדבר קשה שאין המים נבלעים** כגון ששפשמן בכותל או בראשו (אפילו בשערותיו רק שלא חנק בהן שאו היה צריך לחזור וליטול*) אלא ששפשף עליהם מלמעלה*) אע"פ שחזור ונגוע במי השפשוף אין ידיו נטמאות משום נגיעתם בלחלוות מים הראשונים שהיו טמאים כיון שכבר נטהרו במים השניים*.

ואם שפך על כל יד בפני עצמו שטיפה אחת מרובה כשתים הדיינו שיש במי שטיפה זו כדי שישמש כל הפרק הצריך נטילת ידים ב' פעמים נטהרו המים* כאלו שפך עליהם ב' פעמים:

ג כמה דברים אמורים כששופך על כל יד בפני עצמה אבל אם שופך על שתי ידיו כאחת אין שטיפה אחת מועלת לטהרן כלל אלא א"כ שופך עליהן רביעית בבת אחת* אבל פחות מרביעית אע"פ שהמים באו משוירי מהרה על דרך שנתבאר בס"י ק"ס* אינן מטהרים שתי ידים כאחת אלא כשתו שטיפות** שהמים השניים מטהרים את הראשונים ואת הידים*:

י מעיף יו. ואם שפך על כל יד שטיפה אחת מרובה כשתים, הייב לנגבן (ולא רק לטהרה יתירה), כדלקמן ס"ד. ואם שופך כל הרביעית בפעם אחת – ראה לעיל שם אם צריך ניגוב.
יא ט"ז סוף ס"ק ג. וראה גם אליה רבה ס"ק יו.
יב כדלקמן ס"י קס"ב.
יג הגדה באר הגולה בש"ע שם.
יד ר"ש שם ס"ב. מ"א ס"ק מו. ובלא מים שניים יתבאר לקמן ס"ד.
טו בתהלי"ד ובקוב"ה השלחן הגדול: הידים. וכ"ה בכמה דפוסים. וכ"ה לקמן ס"ב, שבשטיפה אחת מרובה נטהרה הוד והמים נשארו טמאים (כדלקמן ס"ד). והוא משנה דים פ"ב מ"א (רו מהורה), לפירוש התוס' חולין קז, א ד"ה רלא, ונתין מו, ב ד"ה הגומל, וסמ"ג עשין בו הל' נט"ו (דמיימי בשטיפה מרובה כשתים). הוכחו בב"ט ס"י קס ד"ה וצריך ובמ"א ס"ק ג. וראה גם לקמן ס"ב.
טז תשובה פ"ב דידים מ"א כ"ד. ראה פתח וזמא ס"י קסא ס"ק הו. ס"י קסב ס"ק לו.
יז מעיף מו.
יח תוס' שם ור"ש שם.
יט כדלעיל מ"א.

א כדלעיל ס"י קס"ג, שצריך שהיא שיעור רביעית מים בכלי בתחלת הנטילה.
ב תוס' חולין קז, א סוף ד"ה רלא, ורא"ש חולין פ"ה ס"ח. וסוד ומהדכי ברכת פ"ח רנו רב. ושאר פוסקים.
ג ש"ע ס"ב וס"ד.
ד ראה גם לקמן ס"א.
ה כרבי מאיר בידים פ"ב מ"א. ובמדר נט"ו למעודה ס"ב למעודה ס"ה ב' לשפוך ב' פעמים רצופים. וראה לקמן סוף ס"י שנהגו עכשו לשפוך על כל ד' פעמים, וש"ס.
ו ב"ר ר"ה ונ"ש רבנו שהשופך רביעית. ש"ע שם (שעשו רביעית בבת אחת כמו מבידה), וכדלעיל ס"י קס מ"ז ומ"ג.
ז משנה שם פ"ב מ"ב.
ח כדלקמן ס"ב וס"ד, שקח בשטיפה אחת מרובה כשתים ונטרו הידים ומני בניגוב.
ט תוספתא ידים פ"ב ר"ב לפירוש הרי"ש פ"ב דידים מ"ב. מ"ז ס"ק ג. מ"א ס"ק מו.

הלכות נטילת ידיים קסב תלא

ד אבל המים שעליהם מטמאים צ צריך לנגבן^{קכ} ואחר יאכל.

ואם שפשפן בדבר קשה וחזר ונגע במי השפשוף נטמאו הידים בנייעתן בלהלוחית מים המטמאים^{כב}.

ואם הטבילין במי מקוה א"צ ינוגבן^{קכ} שהמקוה מטהר מים המטמאים בהשקה^{קד}:

ה וכל זה כשרדיו נקיות אבל אם יש עליהן לכלוך מיט או שאר כל דבר החוצץ צריך לשפוך עליהן ג' פעמים ראשונה להעביר הלכלוך^{קכ} ואח"כ מים ראשונים ושניים^{קכ} או רביעית בבת אחת^{קכ}.

ומים ששפך ראשונה נטמאו מהידים אפילו שפך רביעית בבת אחת הואיל ולא טיהרו הידים מפני הלכלוך שעליהן שהוצץ^{קכ} וגם מים ראשונים שאהריהם לא טיהרו ונטמאו גם הם מהידים הואיל והמים ששפך ראשונה לא באו כלל לטהרת הידים כי אם להסיר החציצה. ואעפ"כ אינם ממועטים את הרביעית שאף אם לא נשאר בכלי רביעית כשמתחיל לטול מים ראשונים שאהריהם אין בכך כלום לפי שהמים ששפך ראשונה הם צורך הנטילה ומכללה וכיון שהיה רביעית בכלי בהתחלת נטילתו דיו^{קכ}.

(אבל אם אין על ידיו דבר החוצץ אע"פ שהם מלוכלכות ומנופות שצריך להעביר מהם הטינוף בנטילה כל שאינו חוצץ בנטילה כגון שהוא לח^{קכ} דיו כמה שעובר ע"י ראשונים ושניים או רביעית בבת אחת שהם באים לטהר את הידים ממוטאתן.)

ועיקר טומאת הידים לא גזרו אלא מפני שהם עסקניות ושמו נגעו במקום מנונף לכך התקינו נטילה לטהרן מטינופן אלא שכיון שגזרו עליהן טומאה נטמאו מים הראשונים ונטהרים ע"י שניים^{קכ}):

ז טומאת הידים וטהרתן אינה אלא עד הפרק הצריך נטילת ידים ולא חוץ לפרק שאם נטל הראשונים עד הפרק והשניים חוץ לפרק לא נטמאו שם אע"פ שהם שם ראשונים ולפיכך אם חזרו לפרק אינן מטמאין את היד אבל אם הראשונים שהיו בתוך הפרק ונטמאו יצאו חוץ לפרק אע"פ שנטל גם השניים חוץ לפרק לא טיהרום שם ולפיכך אם חזרו לפרק חזרו ונטמאו הראשונים את היד^{קכ} לכך אמרו חכמים^{קכ} הנוטל צריך שינביה דיו למעלה שלא יהיו המים שחוץ לפרק לתוך הפרק.

כו תוס' חולין קג, א ד"ה רלא. וס"ג עשין זו הל' נפ"י. מור וש"ע ס"ב.
כז רמ"א שם.
כח כרלקמן ס"ז (שאפילו שפך רביעית על מקצת היד נטמאו המים).
כט רבנש ס"ב. וראה לעיל ס"י קס ספ"ז לענין שירי מדרה. וראה חוקי הטהרות ח"ז מ, ב. אשכנזי דרבי ע' 61.
ל כרדעיל ס"י קסא ס"ה.
לא תמים רעום ס"י סו. הבא בכל בו ס"י כג, ובב"י ד"ה אבל מרביי הראב"ה. וראה גם רש"י שבת ד, א ד"ה עסקניות. תוס' חולין קג, א ד"ה נטוה (הא). ונעם הב' לנפ"י נחבאר לעיל ס"י קנה ס"א וע"פ.
לב חשנה פ"ב דידים מ"ג, לגרסת ולפרוש הר"ש והרא"ש שם. רא"ש חולין פ"ח ס"ח ובשרת כלל מה ס"א. מור ונפ"י ברש"י הסיומן.
לג טוה ד, ב. תוספתא דים פ"ב ה"א.

כ כששפך על כל ד' שגיפה אחת מרובה כשתים, הלעיל ס"ב, וראה תהלה ליהר ס"ק א.
כא מעיקרא דרנא, ולא רק לטהרה יתירה (בלעיל סוף ס"א). מציאות כשאנו מרובה כשתים גם הדר נשאה מטאה כנ"ל, ואין מועיל ינוגב. ט"ז סוף ס"ק ז (ונגס המ"א ס"ק טו חזר בו בטי' קשה ס"ק ג). וראה תהלה ליהר שם.
כב תוספתא שם פ"א מ"ב. ריש פ"ב דידים מ"ב. טור וש"ע ס"ח. וראה מור נפ"י למעודה ס"ב; ולכן צריך לשפוך ב' פעמים רצופים ולא יגע בכלי בירו הלחה בין שפיכה לשפיכה פן יגע בירו השניה בלהלוחית זו שעל הכלי שבאה ממים מטמאים שעל ידו הראשונה.
כג תוספתא שם פ"ב ה"א. חרדכי פ"ח דברכות רנו רב. ש"ע ס"י קנה ס"י. לעיל שם ס"י. ואם שפך עליהן רביעית בבת אחת, נתבאר לעיל שם אם צריך ינוגב.
כד ראה גם לקמן ס"י וע"פ.
כה וא"צ לנגב. ובספר נפ"י למעודה ס"ז ב' ששפשף, ולכן הצריך ינוגב, וע"פ.

ומ"מ אם נוטל כל חיד עד הקנה של זרוע לא יגביה כל חיד לגמרי כדי שלא יצאו ממנה מים על הזרוע במקום שישארו שם גם אחר שיגב ידיו שאינו מנגב אותו מקום מפני שהוא מכוסה בכנדים ואח"כ כשישפיל ידו לאכול בה יחזור מהזרוע לידו ויטמאה⁷² אלא יגביה ראשי אצבעותיו⁷³ ועל ידי זה תהא שאר היד מוגבהת קצת שמהאצבעות אין לחוש שיורדו על הזרוע, וצריך לזהר שיהיו מוגבהים ועומדים מסוף הנשילה עד שיגבנו שאם יגביהו יחזור וישפילן יחזור המים שיצאו חוץ לפרק ע"י הגבהתו וישבו לתוך הפרק⁷⁴.

לפיכך יטול שתי ידיו כאחת שאם יטול ידו אחת ויגבינה ואחר כך ישפוך בה על השניה נמצא מורידה למטה כששופך בה⁷⁵.

ואם רוצה להשפילן מתחילת הנשילה שלא יצאו מים ראשונים חוץ לפרק כלל מתוך הפרק הרשות בידיו⁷⁶ רק שישגיח וישבא המים על ראשי האצבעות⁷⁷.

ואם שופך רביעית על כל יד בפני עצמה⁷⁸ או רביעית על ב' ידיו כאחד⁷⁹ שאין שם מים טמאים כלל א"צ לזהר בזה כלל ואצ"ל המטביל ידיו⁸⁰.

ויש מפרשים⁸¹ מה שאמרו חכמים הנוטל צריך שיגביה ידיו אינו בנוטל כל חיד עד הקנה של זרוע אלא בנוטל האצבעות לבדן וכדברי האומרים שהנשילה דיה עד מקום חיבור האצבעות לכף היד⁸² וטומאת הידים הראשונים ומהרתן מהשניים היא עד הקנה של זרוע לפיכך יש לחוש שמא הלכו הראשונים חוץ למקום חיבור האצבעות ונטמאו שם אף אם לא יצאו לשם מהאצבעות אלא הלכו לשם מחמת הכלי⁸³ והשניים שמא לא הלכו בכל מקום שהלכו הראשונים ונשארו הראשונים בטומאתן ומטמאין חיד אם יורדים לאצבעות כשמשפיל ידיו לכן צריך להגביה ראשי אצבעותיו למעלה מסוף הנשילה עד שיגבנו⁸⁴ ואף אם רוצה להשפילן מתחלת הנשילה אינו מועיל כי אי אפשר לצמצם ליטול ממש בתוך הפרק שלא ילכו המים חוץ לאצבעותיו מעט ואם הלכו לשם נטמאו שם אע"פ שלא ירדו לשם מהאצבעות אלא מהכלי והמטביל ידיו או ששפך עליהם רביעית כאחד אפילו שפך על האצבעות ויצאו מהן חוץ לפרק לא נטמאו שם כלל כיון שהם מי מטהרה⁸⁵.

ועל פי סברא זו נהגו עכשיו להקל בהגבהת הידים⁸⁶ לפי שנהגין לשפוך על כל יד ג' פעמים אף שהן נקיות ושוב אין לחוש שמא לא הלכו השניים בכל מקום שהלכו הראשונים⁸⁷ שאם לא הלכו השניים הלכו השלישיים:

לד' ת"א ס"ק א.
לה תש"י סופה שם ד"ה שיגביה. ת"א ס"א.
לו ב"י ד"ה ויש לשאול. ת"א שם.
לז ה"ש"י בבאורי למור ולפניו עשין כו הל' ג"פ. הובא בב"ח ד"ה ומ"ש לפיכך, ובעולת תמיד ס"ק א.
לח ב"י ד"ה ויש לשאול. ת"א שם.
לט ע"ה שער האותיות אות קדושה בתנ"ה ד"ה ג"פ.
לך ב"ח ד"ה גרסתי מ"א ס"ק א. וכל"ה בסדר ג"פ.
לס לערה (שמעתי זה צריך להגביה אצבעותי, אף כשנוטל טריבעית על כל כף היד).
מ סו"ק ס' קפא. מ"ז ס' ג.
מא ב"י ד"ה כתב הגרמכי. שו"ע ס"א.
מב תוספתא דים פ"ב ה"א. סו"ק עשין כו הל' ג"פ.
מג וחדדי ברכות פ"ח וכו' רב. ש"ע שם.
מז שילת הושב"א ח"ג ס' רפ. אגור ס' ור בשם שגבלי הקלפ' ס' קלו בשם רבינו אבירור ב"ק. שו"ע שם. מ"א

ס"ק א.
מז כולעיל סמ"י קפא.
מה ב"י ד"ה והרשב"א. ראה הערות השואל בשרית צמה צדק הא"ח ס' כה.
מו כולעיל לדעה הא'. יתם תמודות ת"א (ברש הסנין הבא מלחם תמודות חולין פ"ח אות פא, שלדעה זו גם המטביל צריך להגביה).
מז תוספתא ידים פ"ב ה"א. ת"א ברש הסנין. וראה גם לקמן ס"ח.
מח רמ"א שם.
מט אור זרוע ה"א ס' ענ בשם ריב"א חולין פ"ח (ע' תוס' שם ק, א ד"ה דלא). הובא בתנהות אש"י ברכות פ"ב ס' יא, וחולין פ"ח ס' מג. אגור ס' ח. שבל' הלקט ס' קלח. ומנהג חב"ד לשפוך ג' פעמים גם כשנוטלים רביעית ויותר על כל יד (ראה ס' המענות – חב"ד ע' 21).
נ ת"א ס' ב.

הלכות נשילת ידים קסב תלג

ז כששופך הראשונים על היר צריך לזוהר ולשפך בשפיכה אחת⁹⁷ על כל פרק הצריך נשילת ידים⁹⁸ ומ"מ א"צ שפיכה אחת ממש אלא שלא יפסק מלשפך עד שיגיעו המים בכל הפרק שאין ידים מהורות לחצאן⁹⁹ לפי שאין דרך נשילה בכך¹⁰⁰ ואם פסק אחר שנמל מקצת היר אין נשילה מקצת זו עולה לו (ואפי' שפך רביעית בבת אחת ונממא¹⁰¹ המים כיון שלא מיהרו כלום¹⁰²) וצריך לחזור ולשפך גם על מה שנמל ואם לא שפך אלא על הנשאר מירו שלא נמל הרי ידו טמאה כשהיתה¹⁰³ (אפילו אם גם שפיכה זו היתה רביעית). ויש אומרים¹⁰⁴ שאם יש עריון על מקצת היר שנמל מופח על מנת להמפיח מצטרפת נשילה זו עם מה שהוסיף ונמל הנשאר מירו שמשקה מופח על מנת להמפיח חיבור למהרה וח"ו כנשילה אחת ויש להחמיר כסברא הראשונה¹⁰⁵.

וכל זה בראשונים אבל בשניים נמל מקצת ידו וחזור ומוסיף על מקצתה השני¹⁰⁶ ואפילו נתגבב מקצתה הראשון¹⁰⁷:

ק אחר נשילת מים שניים על ב' ידיו או רביעית בבת אחת ישפשף ידיו זו בזו¹⁰⁸.

ואם לא נמל אלא עד מקום חיבור האצבעות לכף היר¹⁰⁹ יזוהר כשמשפשפן זו בזו שלא תיגע זו בזו בכף היר במקום שלא נפלו שם מים ולא נטהר שמקום זה מומא מים שעל ידו השנייה בניגעתה בו והמים חוזרים ומממאין את היר אע"פ שהם מים שניים¹¹⁰ אבל אם שפך רביעית בבת אחת א"צ לזוהר כזה שמי רביעית מי טהרה הם ואינן מתממאין¹¹¹ ויש אומרים¹¹² שלא אמרו מי רביעית מי טהרה הם אלא במקום שהם מטהרים שאז אינן מתממאין מאותו מקום כגון אם נמל רביעית עד מקום חיבור האצבעות ויצא מים לכף היר אין הכף מתממאין לפי שמתהרים הם למקום שבאו שמה¹¹³ אבל אם יד אחת טמאה ננקה בהם ממאמם אע"פ שהם מי רביעית (ויש להקל ברברי סופרים):

ל אם שפשפן זו בזו אחר ששפך עליהם מים ראשונים פחותים מרביעית¹¹⁴ אפילו שפך

97 וי"א, סי' קס"א, לענין שפשפן כדו שיגיעו המים בכל כף היר ראה לעיל סי' קנ"ג. לענין שפשפן להעביר הלכלך קודם נט"ה ראה סדר נט"ה למערה סי'. ולענין שפשפן בנפ"ה קודם התפלה ראה לעיל סי' ר בתהור"ב סוף סי'א.

98 כ"י ר"ה כתב הכל בו. אלה וזאת סי' א ואלה רבה סי' ב פ"ו.

99 כל בו סי' כג. בשם הראד"ק בתמים רעים סי' סו. ש"ע סי' ראה חקרי הלכות שם.

100 אלה וזאת סי' א, ממשנעטת הב"י.

101 וי"א סי' ט (בתרוח דא) וסי' יג וראה לעיל סי' קנ"ג וסי' ט שנתחלקת זו היא גם אם שפך נעטע מים על היר השניה ואח"כ נגע בה ביד הראשונה (עפ"י תרוח דב' שבמ"א סי' ט), וסיים שם: וכן עיקר. וכאן יש להקל ברברי סופרים. וכן מחלק לקמן סי', שאם נגע בה היר הוב שאינה נשילה יש להקל, ואם נתן על היר הוב מים פחות מרביעית ואח"כ ננקה ביד היר יש להחמיר. וראה פתה וזאת סי' ט. מי רביעית ע"ן קעה. אמנם בסדר נט"ה למערה סי' ט הדמיון י"ב וסי' טע"ג רביעית מקבל מומא, ובסי' ג פסק שאם נגע בה היר הוב שאינה נשילה נפמאה (אף ששפך על יד ראו' ב' פעמים רביעית ויותר).

102 כדלעיל סוף סי' ש"ג.

103 תוספתא ידים פ"ב ה"ב. הובא בר"ש ופירוש הרא"ש ידים פ"ב מ"ג. ש"ע סי' י.

98 חשונה פ"א דידים מ"א. מור וש"ע סי' ג.

99 וי"א סי' קנ"ג סי' ז (הב'). וראה גם לעיל שם סי' ג (נפגורש יותר לקמן בן חצא עניול).

100 וי"א סי' ג. מור וש"ע שם. וכ"ה בסדר נט"ה למערה סי'א. וראה גם לקמן פ"ו.

101 הרי"ש ופירוש הרא"ש ידים שם.

102 כדלעיל בתחלת המערה וי"א.

103 ממשנעטת הרי"ש ופירוש הרא"ש שם. מור.

104 הרמ"ם הל' מקואות פ"א הל' שוריע שם.

105 ח"ו ר"ה נתן מוספין. וי"א סי' ה. וי"א סי' טע"ג למערה סי' ג, שצמקם זה אין לימול מבראו עם קולה דק שאינו מספיק להגיע המים לכל שטח היר בשפיכה אחת, וי"א.

106 חשונה פ"א דידים שם. מור וש"ע שם.

107 וי"א סי' ג.

108 תוספתא דים פ"א ה"ב (ראה לעיל סי' קנ"ג סי' ז). וי"א הל' מקואות פ"א ה"ב. ראי' חולין פ"ח סי' ט.

109 וי"א סי' ג על דל' נט"ה. וי"א סי' ז. וכ"ה בסדר נט"ה למערה סי' ד, ושם: למהרה ויחידה. וראה סי' המנהגים – תה"ד ע"ן 21, שיטה משפטיה הל' מעט מים בכף ידו השנייה ובה משפשף. וראה וי"א הל' ח"ו ע"ן רע"ב. לענין שפשפן כדו לגבב ראה לעיל סי' קנ"ג. לעיל סי' וס"ד. לענין שפשפן אחרי שטיפה ראשונה ראה לקמן סי' ט

על כל אחת בפני עצמה שטיפה אחת מרובה כשתים שנטהרו בהן⁹⁰ חזרו ונטמאו בניגעתן זו בזו.

ואפי' מים שניים אין מועילין לטהרן⁹¹ לפי שהמים שעל יד זו נטמאו בניגעתן כמו זו ושעל זו בניגעתן מי זו ואין מים שניים מטהרים אלא המים שנטמאו מיד זו עצמה שבאו עליה לטהרה ולא שנטמאו מיד אחרת וחזורים ומטמאים את הידים לפיכך צריך לנגבן תחלה ויחזור ויטלם כראוי⁹².

ואפי' אם שפך על אחת הראשונים ושניים שהמים שעליה מטהרים חזרה ונטמאה אם נגעה בה חברתה שלא שפך עליה אלא ראשונים בלבד⁹³ ואפילו היתה שטיפה אחת מרובה כשתים שהיד מטהרה מ"מ המים מטמאים מטמאים המים שעל זו ומ"מ יש אומרים⁹⁴ שמים אחרים מועילים לטהרה כיון שהיתה כבר מטהרה לגמרי עם המים שעליה:

י אפילו נגע בה⁹⁵ יד שאינה נטולה כלל⁹⁶ בין שהיא ידו בין ידו של אחר שלא נטל ידיו⁹⁷ הרי המים שעליה מתממאין מיד הטמאה שנגעה בהם וצריך ליתן עליה שניים אחרים⁹⁸ ואם לא נתן עליה⁹⁹ אלא הראשונים בלבד אין להם תקנה אלא בניגוב או בהשקה למי מקוה¹⁰⁰ וגם היד שאינה נטולה אין לה תקנה אלא בניגוב לפי שנטמאה גם כן ממי חברתה הטמאים ואין מים שניים ואפילו רביעית בבת אחת מטהרים טומאה הבאה מחמת יד אחרת (אבל אם נגעה בשניים שטומאתן היא בניגעתם אין צריך לנגבה¹⁰¹).

וכבר נתבאר¹⁰² שבמי רביעית בבת אחת יש להקל ולומר שאינן מתממאין כלל ולפיכך אם שפך על ידו אחת רביעית בבת אחת ונגעה בה ידו השניה שלא שפך עליה כלום ידו הראשונה מטהרה¹⁰³ (וגם השניה אף על פי שיש עליה לחלוות מים מן הראשונים ולחלוות זה שעליה נטמאה ממנה שהרי אין בו רביעית מ"מ מיטהר הוא ע"י מים ראשונים ושניים או רביעית בבת אחת שישפך עליה כיון שטומאתה היא מיד זו עצמה).

אבל אם נתן על ידו השניה מים הראשונים פחותים מרביעית ונגעה בזו שנתן עליה רביעית בבת אחת נטמאה יד זו ממימי (השניים) (השניה) הטמאים¹⁰⁴ וצריך לשפוך עליה מים שניים לטהרה¹⁰⁵ שכל מים מטמאים מטמאים את היד הנוגעת בהם אפילו היא מטהרה לגמרי ואפילו באמצע הסעודה¹⁰⁶:

עא הנחות מיימנות בשם ה' המוצא שם. שו"ע ס"ד.
עב וכו' בסדר נט"ו לפעודה ס"ו (אפילו ברביעית).
עג שו"ע שם.
עד ומועיל, כדלעיל סוף ס"ט.
עה על היד דא, לפני שנגעה בחברתה.
עו ראה גם פרי מגדים משבצות זרב ס"ק ג. וראה גם לעיל ס"ד. וראה מור וש"ע י"ד ס' ר"א מ"ב.
עז משא"כ ברביעית, כדלעיל סוף ס"ז.
עח כדלעיל סוף ס"ט.
עט לעיל ס"ח ושי"ג.
פא שו"ע סוף ס"ד. וראה משנה ברורה שער הציון ס"ק לג.
פב מ"א ס"ב (בתרוצח הב). וכדלעיל ס' קנ"ב סוף ס"ג.
פג ומועיל, כדלעיל סוף ס"ב.
פד ב"ח סוף ס' קנ"ב. וכו' בסדר נט"ו לפעודה מוס"ג, ושם: מוקנת השב ויחזור וישול ליד זו שנגע בה מילה כשהו לשפך עליה ב' פעמים כראוי.

סט ומשמעות החוסי' הולין ק, א ר"ה דלא ורא"ש (לפירוש הב"י ס' קפ ד"ה וצריך ונ"א ס' קס"ב ס"ק ג) ושאר פוסקים (שהבואו בב"י ונ"א שם ולעיל ס"ב), שמפרשים המשנה כפ"ב דידים ששפכה דא' היתה מרובה כשנים. וראה תהלה לדוד ס"ק א.
ע תוספתא שם. שו"ע שם. וכו' בסדר נט"ו לפעודה ס"ב (אפילו ברביעית).
עא ר"ש ורא"ש ידים שם ובהולין פ"ח ס"ה. מור וש"ע ס"ד וכו'.
עב ס' התרומה ס' עה. סמ"ג עינין בו ה' נט"ו. הובא בהדחת מיימנות ה' ברכות דפוס קושטא. ומדכי ברכות פ"ח ס' ר"ג. שו"ע ס"ד. רמ"א ס"ז. וכו' בסדר נט"ו לפעודה ס"ג (אפילו ברביעית).
עג ושו"ע בים של שלמה הולין ס' ל"ג. ח"א ס"ק י. וראה גם לקמן ס"ו.
עד כיד דא' ששפך עליה ראשונים ושניים, שבו מיידי כסוף הסוף הקדים.

תלה הלכות נמילת ידיים קסב

יא וכל זה כשנוטל ידו אחת או שתיהן כל אחת בפני עצמה אבל אם מצרף ידיו זו לזו ונוטל שתיהן כאחת הרי הן נחשבות כיד אחת לגמרי ואינן מטמאות זו את זו בניגעתן זו במים טמאים שעליהן משטיפה הראשונה⁹⁹ ויכול לשפשפן זו בזו¹⁰⁰.

ונכון הדבר לשפשפן מיד אחר שטיפה הראשונה כדי לרחוץ יפה הויעה קודם שיתן עליהם מים שניים למהרן¹⁰¹ לפיכך כל הנוטל ידיו מרביעית או ישפך לו אחד עליהן או יאחז הכלי בראשי אצבעותיו כדי שיתול ב' ידיו כאחת וישפשפם מיד אחר שטיפה הראשונה¹⁰² שאם יטול כל אחת בפני עצמה יש לחוש שמא תיגע יד בהכרתה קודם שיתן מים שניים על שתיהן אבל אם נוטל כל יד מרביעית אין צריך לחוש לזה¹⁰³.

ואפי' ד' וה' שהנחתו ידהן זו בצד זו או זו על גבי זו כיד אחת חשובות ואינן מטמאות זו את זו כמו שנתבאר בס' ק"ם¹⁰⁴:

יב נטל ב' ידיו זו לעצמה וזו לעצמה מים הראשונים פחותים מרביעית ונמלך כשנוטל המים השניים והגיע ידיו זו לזו ושפך על שתיהן כאחת ידיו מטמאות מפני שכשמצרף ידיו זו לזו לקבל מים השניים נטמאו ידיו בניגעתן זו לזו כי מים שעל גב זו מטמאים המים שעל גב הכרתה וגם הוד עצמה וכשנוטל את השניים לא מיהרו את הראשונים בין שנטמאו מיד אחרת אלא גם השניים נטמאו בהם וצריך לנגב ידיו ולחזור ולטולן כראוי¹⁰⁵:

יג כל טומאת המים מהידים אינה אלא במים שעל היד בשעת נמילה שאו כקל נטמאו המים בין מהיד עצמה כגון מים ראשונים בין מיד אחרת מטמאה ואפילו הם מים שניים אבל מים שאינן על היד אף על פי שידים מטמאות נוגעות בהם בשעת נמילה אינן מטמאות אותן שהרי לא אמרו¹⁰⁶ ליתן מים בחפניו לחבירו אלא מפני שאין חפניו כלי אבל לא משום שנמטאו המים מחפניו¹⁰⁷ וכן הוציא מכית הכסא יכול לשאוב בחפניו מן הדלי והמים הנשארים כשרים לנמילה¹⁰⁸ ואפילו אם הנוטל עצמו בשעת נמילתו נוגע בידיו הטמאים במים שעל הכלי או שבתוך הכלי בין קודם מים ראשונים בין קודם שניים לא נטמאו מידיו.

לפיכך כלי שניקב בשוליו והתב בו כרוא¹⁰⁹ דוחק אותה למעלה ויוצאים המים על ידו אף על פי שהכרוא מלוחלחת במים ונוגע בהם בידי הטמאה לא נטמאו ויכול לחזור ולדוחקה בידי השניה שנמלה בראשונה ע"י דוחקת הכרוא בידי הראשונה שלא היתה נטולה כלל¹¹⁰.

ומ"מ צריך שישפך על כל אחד רביעית בבת אחת¹¹¹ או שטיפה אחת מרובה כשתים שלא יצטרך למים שניים¹¹² או שישפך הראשונים ושניים על יד זו ואחר כך הראשונים

צג לעיל ס' קנב ס"ג וש"ג.
צד תרומת הרשן ס' רנב. גמ"א ס' קס ס"א. מ"א שם ס"ק מז.
צה כדלעיל ס' קס ס"ו וש"ג.
צו ע"י לעיל ס' קנז ס"י.
צז דחם חמודות חולין פ"ח אות פד. הובא במ"א ס"ק י.
צח מ"א שם. ובסדר גמ"י למערה ס"ב פסק שם רביעית אינו נמוגל שלא היו המים מטמאים.
צט כדלעיל ס"ב וש"ג.

100 הנבי"ם הל' מקואות פ"א הל' וכפירוש המשנה דים פ"ב מ"ג. רא"ש ור"ש[ן] דים שם. שו"ע ס"ח.
101 לבוש פ"ח. ראה גם לקמן ס' קסח ס"א.
102 ראב"ד בתמים דעים סוף ס' סג. רשב"א. ב"י. מ"א ס"ק ת.
103 רא"ש פ"ח ס"ח. שו"ע ס"ח.
צ ס"ז ס"ק ג.
צא סוף פ.
צב תוספתא שם פ"ב הל' פירוש הר"ש והרא"ש והרמב"ם שם פ"ב מ"ג. שו"ע ס"ו.

הלכות נטילת ידים קסב

ושניים על יד זו? שאם ישפך הראשונים על זו ועל זו ואחר כך השניים על זו ועל זו נמצא נוגע בכרוז בידו לחה ממים הראשונים הטמאים ונדבקו מים ממאים בכרוז וכשהוזר ודוחקה בידו השניה נטמאה ממים ממאים שנדבקו בה^{קפ} וצריך לנגבה^{קפא}.

וכן יזהר בכלי שאין לו אלא אחז אחד שאם יאחזנה בידו לחה ממים ממאים לא יאחזנה בידו השניה^{קפב} אבל אם היתה האוזן מלוחלת במים המהורים אף על פי שנגעו בהם ידים ממאות אין לחוש לגע בהם אפילו בשעת נטילה^{קפג}.

(ואפילו מים שעל גבי ידים טמאות אינן מתממאים אלא בשעת נטילתן לאכילה אבל מי שידיו מלוחלות במים שלא בשעת נטילתן לאכילה ונגע בהן מי שטיהר ידיו לאכילה ידיו מהורות):

יד כששופך מים ראשונים על ידיו צריך לזהר שלא ישרר על ידיו צרור או קסם^{קפד} או שום דבר אחר^{קפה} לפי שאין מים שניים מטהרים אלא מים שעל גב היד ולא המים שיצאו מהיד על גבי צרור או דבר אחר והנורים ומממאים את היד שהיא נוגעת בהם^{קפז}. ואפילו שלג וברד ושארי דברים שהם מברית המים^{קפח} כיון שאינו מרוסק ופסול לנטילה^{קפז} אין מים שניים מטהרין אותן המים שע"ג ואם שופך רביעית מים כאחת על ידיו א"צ לזהר בכך^{קפ}.

קמ מי שיש לו מכה בידו ורטיה עליה ואינו יכול להסירה מהמת כאב המכה די לו שטול שאר היד שלא במקום המכה ואין זו נטילה להצאין^{קמא} כיון שאינו יכול לטול הציה השניה ודומה למי שנקטע אצבעו שנטול שאר היד אמנם צריך לזהר שלא יגעו המים לרטיה שלא יחזרו וישמאו היד^{קמב} ומפני שקשה להזהר שיוגעו המים עד הרטיה ולא יפלו על הרטיה^{קמג} לכן ישפך רביעית כאחת על כל היד שאז לא נטמאו המים^{קמד}.

כמה דברים אמורים ברטיה שבודאי סופה להסירה אלא שאינו יכול להסירה עכשו לכן אינה בטלה לגבי היד (שהרי אם היה יכול להסירה מהי שירצה היה צריך להסירה משום הציצה^{קמז} ואם היתה בטלה לגבי היד לא היתה חשובה הציצה) אבל דברים שאינן הוצצין מפני מיעוטן שאינן מקפדין עליהם להסירן לעולם הרי הם בטלים לגבי היד לגמרי^{קמח} ואין לחוש להמים שעליהם שיהזרו וישמאו היד לפי שמים שניים מטהרים מים שעליהם כמים שעל היד עצמה:

קמז מים ראשונים שהיו מים שלפני המזון נטולים בין על גבי כלים בין על גבי קרקע^{קמז} שאין רוח רעה שורה עליהם כמני על אחרונים שלאחר המזון^{קמח}.

ק מ"א ס"ק ח - לענין כלי שאין לו אלא אחז אחד דלפני.

קא מ"א ס"ק י.

קב מ"א ס"ק ח. באר השב ס"ק ו.

קג מ"א ס"ק ח. באר השב שם. וז"ל בסדר נט"ל למעודה ס"ב.

ושם: ולכן צריך לשפך ב' פגמנים רצופים.

קד ראה ארץ צבי ח"א סי' לה.

קה חושן ב"ב פ"ב דידים מ"ב. מור ושילע"ט.

קו ר"א ח"א פ"ח סי' ס"ח. מור ושילע"ט. וראה גם לעיל

סי' קאא ס"ו.

קז ראש שם.

קח ראש שם לפי פירוש הב"י ד"ה ומ"ש הרא"ש, כח"ק

במשנה שם.

קט וד"א ס"ק י. וברלע"ל סי' קס ס"ד.

קי ב"י ד"ה ומנ"ש רבינו. שו"ע שם. ובסדר נט"ל למעודה

ס"ב פסק שגם רביעית אינו מועיל שלא ידיו המים

טמאים.

קיב כרלע"ל סי' ע"ג.

קיד רא"ש חולין פ"ח סי' ה.

קקו רש"י ב"ב של שלמה חולין פ"ח סי' לו. ס"ז ס"ק ח.

קקז רא"ש טור וש"ע שם. ובסדר נט"ל למעודה ס"ב פסק

שגם רביעית אינו מועיל שלא ידיו המים טמאים.

קקט כרלע"ל סי' קאא ס"ב ע"ג.

קקז כרלע"ל שם ס"א וע"ג. וראה הקרי הלכות ח"ז

מ"ב. ב.

קקז חזקוני ק"ה. א. מור ורמ"א ס"ב.

קקח כרלע"ל סי' קאא ס"ב.

הלכות נשילת ידים קסב-קסג

ו)אם נגע בשופכן שעל גבי קרקע או בכלי אם לא נטל רביעית בבת אחת נממאו ידיו קס"ט
אע"פ ששפך גם שם מים שניים קכ שאין מים שניים מהרהים אלא מים שעל גבי ידיו ולא
שעל גבי קרקע או כלי קכא ואפילו השניים מרובים מהראשונים קכב ואפילו הן מן רביעית
ולכן מי ששואב בכלי קמץ מכלי גדול ואוחז בידו שפת הכלי הלהה ממים ממאים אע"פ
שהמבול מקום אחיזתו במי רביעית קכג כששואב מכלי הגדול לא הועיל כלום):

קסג דין מי שאין לו מים והמאביל לאחרים וכו' כ' סעיפים:

א אסור לאכול בלא נשילה אפילו אם רוצה לכוך ידיו במפה א או אוכל בכף שאינו
נוגע בפת גזירה שמה יגע.

ואפילו המהלך בדרך והגיע עת האוכל ולא מצא מים אם יודע שיש לפניו מים ברחוק
ד' מילין צריך להמתין עד שיגיע לשם ואם יש מים אחריו בפחות ממיל צריך לחזור
לשם אע"פ שנהגין לדרכו.

אבל אם יש ברחוק מיל לאחריו ויותר מד' מילין לפניו יכוך ידיו במפה ויאכל פתו א או
דבר שמיבולו במשקה א או אוכל ע"י כף וכן אם הוא ספק אם ימצא מים בתוך ד'
מילין א.

ושומר גינה או פרדם דינו כלאחריו לפי שאי אפשר לו לעזוב שמירתו כל כך עד שיכל
מיל וחזור ב אבל הושב בביתו צריך לילך ד' מילין אם יודע שמיצא מים א:

ב המאביל לאחרים א"צ נשילת ידים והאוכל צריך נשילת ידים אע"פ שהמאביל נתן
הפת לתוך פיו והוא אינו נוגע בפת גזירה שמה יגע והמאביל אף שנוגע לא גזרו
עליו לפי שלא גזרו על נגיעת חולין אלא על אכילה משום סרך תרומה ובהמאביל שהוא
דבר שאינו מצוי לא גזרו א.

קטט משנה ידים פ"ב מ"א לענות כבר של תרומה. ובסדר
נמ"י למערה מ"ב ספק שנים רביעית אינו מועיל שלא
היו הגמים מנאים.
קכ שב מ"ב לענות כבר של תרומה.
קכא כרעול סיד וש"י.
קכב אין אומרים שיבטל, כדאמרין לעיל ס' קס ס"ה.
קכג עד שיהי' כחן שיעור מקוה שיהיה בחשקה, כרעול
ס"י.

סימן קסג

א חזקין קו, ב. לפירוש רבינו יונה ספ"ח דברכות ד"ה מהו
לאביל ראש חולין פ"ח סוף ס"ח. מור וש"ע ס"א.
ולעיל ס' קנ"ג מ"ו הובאה גם דעת המתירם, וש"י. ובסדר
נמ"י למערה ס"ב ספק על דעה זו, לחקל בשעת הדחק
במיבולו במשקה ע"י מפה לכרוך על ב' ידיו (ולא על יד
כף).
ב רמב"ם הל' ברכות פ"ו ה"ה. טור. הרב רבינו יונה שם
ד"ה אוכל. וראה לעיל ס' קנ"ג לענות דבר שמיבולו
במשקה.
ג ונ"י שם. רדכי משה.
ד ואם הוא במבדק או במקום סכנה פמור נמ"י, כרעול
ס' קנ"ג ס"ד.
ה ראה מ"ב יענינים.
ו ראה לקמן ס' קפ"ב דרינו שעה והומש, וש"י.

ז ומיל אינו חוזר. חולין קכ"ג. א. ובה' לעיל ס' צ ס"ז
(לענות תפלה בצבור). ועי' לעיל ס' צ"ב ס"ד (לענות נש"י
קודם התפלה).
ח ערוך ערך גבל הא'. רבינו חננאל פסחים נו, א ד"ה
ודני מיל. ושורש ס"א. ובסדר נמ"י למערה ס"ב. ויש
חולקין והמחמיר תבוא עליו ברכה. ואפשר שע"ז ס'א מה
שצוין כאן על הגלוקין ודרכי ברכות פ"ח ס' קד"ה, בשם
התשב"ץ ה"ו (ס' רעו). והגהות מייחוסיות הל' ברכות דפוס
קישטא ה"ו. יש של שלמה חולין פ"ח ס' כ"ב ובשולת ס'
צ"ד (שלא החזירו בזה אלא כשנבטל שחרית והתנה, הלקמן
ס' קס"ד ס"א). וראה העי"ב תתו ע' 58.
ט כרעול ס' קנ"ג ס"א. וכתב ציון לעיל שבסדר נמ"י
למערה ס"ב הקיל בה בשעת הדחק (אפילו יש מים
תוך ד' מילין).
י רמ"א ס"א. ובסדר נמ"י למערה ס' (אף לדעת המתירים)
לא התיר אלא על ידי מפה על שתי ידיו (ולא ע"י כף).
יא מ"א ס"ק א.
יב ירושלמי ברכות פ"ח הל' ב. מ"א שם.
יג דרכי משה. מ"א שם. ועי' לעיל ס' צ ס"ו, שהדר
בישום חיוב לילך עד מיל.
יד חזקין קו, ב. מור וש"ע ס"ב.
טו כמו באוכל בכף הלעיל ס"א.
טז כרעול רפ"י קנ"ג וש"י.
יז לבוש מ"ב. עולת המיד ס"ק ב.